

Ger trafiken en sann bild av språket?

Kristian Blensenius

Inom populärvetenskap och närliggande genrer är det inte ovanligt att göra jämförelser mellan abstrakta och komplexa saker och andra, mer konkreta och kända, saker, i syfte att ge ökad förståelse av de abstrakta och komplexa sakerna. Exempelvis kan elektricitet jämföras med vattenflöden, och människans hjärna jämförs ibland med en dator. Denna typ av grepp lyfts gärna fram i handböcker i populärvetenskap, eftersom jämförelsen anses ha stort förklaringsvärde.

En jämförelse som regelbundet dyker upp i mer underhållande framställningar om språk är den mellan språket och trafiken. Ofta jämförs ett resultat av språkvårdande verksamhet, språkriktighetsreglerna, med trafikregler. Bland annat illustreras språkriktighetsreglers **godtycklighet** med trafikreglers godtycklighet, som bland annat framträder i reglerna om trafikanters placering. Det är inte sämre med dubbelt supinum (typen *kunnat gjort*) än med supinum + infinitiv (*kunnat göra*), men det är, i likhet med den förmodat godtyckliga regeln om att hålla till höger, önskvärt att det åtminstone finns en regel vi kan vara överens om.

Språkriktighetsreglerna motiveras också ibland av att vi i trafiken behöver **tydliga** och **entydiga** regler, så att vi vet vad vi kan vänta oss. Det kan t.ex. vara praktiskt med tydliga och entydiga regler i fråga om särskrivning – precis som det är praktiskt och säkert med tydliga och entydiga trafikregler.

Hur fungerar då jämförelsen mellan språkriktighetsreglerna och de antaget godtyckliga reglerna om trafikanters placering i ett land som Sverige, som för inte så länge sedan bytte från vänstertrafik till högertrafik? Hur ska man betrakta jämförelsen mellan språkriktighetsregler och de förmodat tydliga och entydiga trafikreglerna i ljuset av ”trafikregelsparadoxer” och den uppfattning som framskyntar i vissa trafiksammanhang, nämligen att en viss osäkerhet hos trafikanterna kan bidra till ökad trafiksäkerhet.

Mer generellt kan man fråga sig hur lika, och olika, språkriktighets- och trafikregler är. I vissa avseenden är de mer lika varandra än man kanske först tänker på, medan de verkar vara väsensskilda i andra avseenden: Har språket t.ex. någon motsvarighet till trafikinfrastruktur som vägar och korsningar? Kan man tala om en motsvarighet i trafiken till språkets uttrycks- och innehållssida? Kort sagt, har jämförelsen mellan de båda regeluppsättningarna ett förklaringsvärde, eller leder den tankarna fel?